

1

Je to děvče? Je to kluk? tázal se každý, kdo ji viděl po prvé. Měla nejen úzké chlapecké boky, ale i trochu dlouhá ramena, a když šla, klátila jimi; a nejen to: celé tělo bylo jaksi rozklácené nebo aspoň vyšinuté z rovnováhy. Těžko říci, v čem to bylo. Snad i v očích, které měly cosi dravčího a výzvědného, jako by vybíhaly vždy půl míle před ni: jako by byl nakupen před nimi oblak mlhy nebo sazí, kterým se musily stůj co stůj propálit.

A Lidka byla proti tomu sám její kontrast: drobounká; roko-ko; míšeňský porculán. Stále rozlitosťněná, pastýřka s růžovými pentlemi, které se ztratily právě ovečky nebo které se zatoulal milenec. Jak ta musila jí trpět, tou Fredou, která působila dojmem zbojníka převlečeného do ženských šatů, zbojníka-horáka jakoby z družiny Janošíkovy, jenž chodil také tím horáckým malinko kolébavým krokem moudrýma nohama, nucenýma si nalézat rovnováhu na příkrých horských stezkách nebo při skoku přes vývratě. Byl to vůbec člověk, ta Freda? Se svou smolnou kšticí, jakoby máznutou do čela, se svým lačným chřípím, čenichajícím stále po jakýchsi stepních travinách a bylinách, jichž nebylo, na mou duši, pod tímto sluncem a v tomto obzoru.

Ne, nebyl to člověk, mínila tisíckrát v měsíci usouzená Lidka, jaksi rozšafná a spořádaná i v zármutku. Ne, nebyl to člověk. Bylo to jakési divoké slunečné hříbě, které se utrhl od svého stáda, za několika řekami, za několika horami, a nemohlo nyní nalézt cestu k němu zpět. Hříbě, hříbě to bylo, jakýchsi posud

špatně srostlých kostí a údů, nevrostlé posud do svého mravního prostoru, odtržené od staré, ztracené společnosti a nepřipjaté k nové; troska smýknutá sem bůhvíodkud; bludný balvan lidský... tak nějak nezařaděná a bezúčelná. Ale hříbě, hlavně hříbě. Jako hříbě se smávala, hlaholivě, širokými krvavými rty; a půda pálila ji stále pod nohama: moci se tak rozletět do šíra, moci nabrat do hrudního koše co nejvíc perlivého vzduchu, tolik vzduchu, kolik ho proudí a bloudí nad stepí, a vypít očima slunce, všecko slunce, roztříštěné v milionech a milionech rosných krůpějí na všech stéblech travných.

Stepní člověk, rozený stepní člověk; poutník a tulák do bezmezí a bezcílí. Jednou se jí v Praze stalo, že si chtěla dojít, úřednice v tmavé klenuté kanceláři, v jedenáct hodin dopoledne pro housku k pekaři, jen naproti přes ulici. Byl jarní den, břeskne slunce se vrhalo plnými proudy do ulic, jako by je až bořilo svým útokem; a Freda nedošla ke svému pekaři. Omámilo ji to slunce; hlavu hozenu do vzduchu, chřípí zvlněno, oči přimhouřeny... *náměsíčnice slunce*... bez klobouku, v lehké bluzce, jak byla, dostala se, tažena tím sluncem a vlečena tím jarem, až na Montmartre v Paříži...

Teď seděla v malém okresním městě v poštovním úřadě, kam ji dostal po velkém úsilí její poručník, „aby se umoudřila“. Umoudřit se? Kdyby ji byli uvrhli do vězení, snad i tam byla by pobíhala po několika čtverečných metrech dokola jako lapená vlčice v kleci. A její oči byly by jistě zesmutněly, nesmírně zesmutněly, není pochyby. Ale moudřejší by se nestaly ani o trojník, ty mámvé pošetilé oči, plné roztančených nazlátlých jisker. To spíše by se zatížily do spánku, z něhož není probuzení.

2

Freda seděla, mužskou vázanku na krku, po rejtersku nohu přes nohu, v proutěném křesle v pokoji Lidčině. Čtla noviny, kouřila nedbale cigaretu a na rohu stolu jako by ležel jakýsi ne-

viditelný bičík, kterým byla zvyklá pošlehat svou přítelkyni. Tak ráda poroučela! Tak ráda usekla slova! Tak ráda je zasykla, tak ráda je podtrhla jako svisticím bičíkem. Lidka připravovala zatím pro ni večeři, všechna zaujata svými hrnci a kuthany; neboť všechno, co dělala Lidka, dělala, na mou duši, pozorně a pořádně.

„Bude to?“ zdvihla hlavu z novin Freda, tvrdě a pánovitě.

„Hned, dušičko,“ zabrebtala pokorně Lidka, „jsem ještě celá unavená ze školy.“

„Jaké dušičko, prach set sakra,“ a bouchla na stůl. „Jak je to tu všechno ke všem čertům ulízané, jak jsi sama celá ulízaná! Fuj tajksl, jak se mně to protiví! Rozbít bych to tu chtěla všechno. Shodit na zem a pošlapat.“ A gestem už už se hnala po spoustě bibelotů a drobotin, jimiž si zalidňovala Lidka psací stůl jako skříň a etažér — a nejen stůl a etažér, nýbrž i doslova svou duši: nemohla žít bez těch malicherností, nesnesla by jinak prázdnoty své bytosti.

Zkamenělá hrůzou, zdvihla Lidka svou rozpálenou tvář od plotny. Strach a provinilost se v ní střídaly a zošklivovaly ji. Její vodnaté oči jen jen se provalit slzami.

„Neber to tak tragicky,“ vykřikla nyní hněvivě Freda. „Člověk tu nesmí být mezi vámi sám sebou. Salónního psíka byste ze mne rádi udělali; ostříhat srst a pentličku na krk, ale já ti na to kašlu! Už zase nabíráš?“ přiskočila k ní a zaťala jí do oblých ramen své prsty jako drápy.

„Au,“ vykřikla Lidka.

Ale Freda pleskla ji po plecích svou dlaní. Dopadla tvrdě, neboť Freda měla vnitř dlaně jakýsi tvrdý, rohovitý trojúhelník. Na obou rukou. „To je můj pekelný cejch,“ zasmála se jednou, když o to Lidka zavadila, „aby mne v pekle poznali... Už od narození jsem mu prodána.“

„To bolí.“

„Zase pláč? Ty rozmazlená! Chlapa bys měla mít, řezal by tě na potkání, ráno by tě vykop z postele, boty bys mu musela čistit a ruce líbat. K řasu,“ dupla nohou, „dost těch slzí.“ A po

chvilce usmířená, blahosklonná jako pán a vlastník ke své věci: 149

„Ale sluší ti to, když pláčeš.“

A shýbla se, aby ji políbila na krátký masitý ret.

Lidka uškubla a zarděla se.

„Tak tedy ne! A dělej, ke všem čertům! Nes již na stůl. Mám sakramentský hlad. Byla jsem dnes už v Dolánkách,“ což byl les vzdálený přes dvě hodiny cesty.

3

„A abys věděla, prasata jsou mužští, všichni prasata, do jednoho.“ Lidka stála před ní uplakaná, popelavá, tvář ztrhanou, a zacpávala si uši.

„Nechci to slyšet,“ úpěla.

„A musíš to slyšet,“ skočila k ní Freda a odtrhávala jí dlaně od uší. „Prasata, slyšíš, všichni, a ten tvůj Kadeřábek první. Poslintá tě, popljuje tě, nic jiného nechce, nic jiného nedovede!“

„Ježíši Kriste,“ stenala Lidka, „přestaň, proboha, vždyť mne zabiješ, jak jen můžeš být tak sprostá!“

„Sprostá? Pravdivá, řekni. Zač nás mají? Vytřepou se a dost. Udělají si to a táhnou o číslo dál.“ A uplivila se, jakoby v přemíře hnusu.

„Dost, přestaň, nebo mne radši zab,“ a podávala jí v hysterickém vzlyku jakýsi nůž v kovové pochvě posázené slepými kamínky, který ležel na jejím psacím stole a sloužival jí obyčejně k rozřezávání knih a papíru.

„Zabíjet tě?“ a Freda odhodila nůž do kouta. „Dojdi si tedy svého, však ty uvidíš: blátem tě bude smýkat, poslední děvku z ulice z tebe udělá. Hůř: stoku z tebe udělá!“ A po pauze: „Jak bych jen mohla spát s mužským! Z úst jim čpí po tabáku až k omdlení, potí se a páchnou. To radši s medvědem. Je čistší.“

A po drahé chvíli, když se Lidka dost již nasvíjela po podlaze a objala ji v jakémsi šíleném strachu dětsky kolena, zdvihla ji oběma dlaněma hlavu, a schýlena k ní, vryla se jí do očí: „Což

150 myslíš, bláhová, že co dělají mužští s námi, je láska? Ne, to je jen sviňstvo, největší sviňstvo, které si mohli lidé vymyslet. Láska? Já ti dávala lásku. Milovaly jsme se spolu jako dvě květiny,“ ustala na chvíli, udýchaná, a jakýsi blažený úsměv sebezapomenutí rozlil se jí po tváři. „Ano; jako dvě květiny na jednom stvolu. Nelíbilo se ti to? Pojmej se s ním tedy jako zvíře se zvířetem. Nic jiného si nezasloužíš.“

4

„První fialky,“ smály se rty, smálo se chřípí, smály se oči, smála se celá Freda, teplá vlhkost jednoho jediného úsměvu, když stavěla do skleněné vázičky na Lidčin stůl kytičku prvních kvítků.

„Vidíš, ty na mne volaly kdysi až z Montmartru a já šla za jejich vůní z Karlovy ulice až do Paryzu. Nu což, byla jsem vždycky blázen,“ rozhodila své dlouhé ruce, jako by ony to tehdy zavinily.

Bylo to již ctižádostí Fredinou, opatrovat Lidce prvotiny celého kraje. První fialky, první růži, první jahody, první třěšně, první maliny, první chřest, první broskev, první ananas... to všecko přinášela jako oběť svému božstvu, s nedbalým úsměvem, který špatně maskoval její vnitřní vzrušení, hotova podupat všecko při prvním prozrazení botami nejpustšího chechtotu. A proto podplácela listonoše z venkovských pošt celého kraje, aby pro ni opatrovali a jí sháněli tyhlety čarovné věcičky.

„Ale holka, co jsi tak zababčená, vždyť je jaro, slyšíš, jaro!“ A rvala s ní vlněný šátek, teplý svetr, nátepníčky, vrhaje to všechno do různých koutů pokoje.

„Jaro je tady, vítr bouří po parku jako šuhaj, div necvaká podkůvkami. A všecko chytá do náručí a bere do tance. Div jsem se mu vymkla z objetí. Je to nebesky milý milenec, kterého nám posílá slunce, jinak čistý než ti špinaví páchnoucí chlapi s kabáty a vestami pobryndanými pivem, se šaty načpě-

lými kouřem z hospod. Pojď si skočit, babčenko zababčená,“ 151
rvala Lidku do kola.

Ale ta se jí vymkla, postavila se před ni jako školačka, která má odříkávat naučenou úlohu, a mrtvě, oči navrch hlavy, leklá ryba, jako by ze slabikáře čtla, slabikovala slabiku po slabice: „Já-jsem-se-dnes-za-snou-bi-la.“

Freda vytřeštila na ni na vteřinu své sluncové oči jako na strašidlo, až se zamžily jakýmsi stříbřitým nádechem.

Zbledla, zapotácela se, musela se zachytit o roh stolu.

Trvalo chvíli, než se její krásné rudé rty zkroutily do čehosi, co se podobalo pobledlému zplhlému plazu. Ale pak vybuchla v surový smích, v ohyzdný, rouhačský smích. Byl tak ošklivý jako slina vyplitá rouhačem na rozbitou modlu, která již není bůh, nýbrž střep.

A když dozněl, Freda, veliká, vztýčená, zneprítomnělá: „Ty myslíš, že mne to zabije? Ba ne, uvidíš teprve teď, jak jsem velká a silná. Vyrostu nad to. Vyběhám se z toho, vybouřím se z toho, vyflámuju se z toho. Vítr to odnese, déšť to odplaví, voda to odhoupá. Míň než prach mi budeš, zapomenu na tebe... jako na močůvku, do níž jsem omylem šlápla botou.“

A hlavu vztýčenu, jakoby do větru nebo do slunce odbojně hozenu, vyšla ze dveří. Narazila o ně dnes — byla to náhoda nebo něco víc? — šířkou svých ramen, která jako by naráz tvrdě se vyhrotila.

A Lidce zhroucené na stole, hlavu v dlaních, pošukávající v pláči nervosně rameny, zdálo se, jako by slyšela řinčení stříbřitých ostruh do bojovného rytířského kroku... vzdalujícího se a vzdalujícího se neodvratně do nenavrátima, jak o tom často v noci snívala, sevřené hrdlo a rozbušené srdce, když se byla večer poškorpila s Fredou.

5

Ale nesetřásla to ze sebe, nevyflámovala se z toho, ačkoliv se naučila jezdit na koni, pít a klít po formansku, kouřit z dlouhé

dýmky. Na jejich dlouhých jezdeckých zájezdech do kraje, kdy jiskry šlehalý zpod kopyt jejího koně a kdy její oči hltaly a pily dálavy až do závratí, jako by to byl alkohol, vítr cuchal sice její kadeře a zloupil občas nějakou její stuhu, ale neurval a neodnesl nic z jejího hoře. Naopak: k čím šilenějším pohybům rozbíhalo a se roztáčelo její tělo, tím jasnější jí bylo, že uvnitř jí něco trčí a kamení, čím nelze pohnout ani otrást a co stále roste jako vřed nebo nádor.

Podvědomím v hrůze chápala, že ona, tak celá a jednotná kdysi, dělí se ve dvě: v zdravé křepké výbojné tělo a v duši ochrnutou a těžkou, den ze dne nehybnější a nehybnější, bezvolnější a bezvolnější.

Stokrát se rozhodla opustit toto malé hloupé hnízdo, které ji nakazilo tou záhadnou vnitřní nemocí, a odjet do Prahy k svému poručíkovi nebo vůbec odtud kamkoli — a stokrát od toho upustila.

Ano; to nádherné slunečné lidské hříbě, stvořené k rozběhům s větry o závod, bylo lasováno. Ochrnula jeho síla, hybnost, zpupnost: ani jeho chrípí, ani jeho oči neržály již k slunci.

A v den svatby Lidčiny s panem Kadeřábkem našli ji oběšenu na ošklivé půdě domu, v němž bydlela, kde to páchlo po scípých kočkách a vydělaných králičinách, provaz kolem hrdla, oči vystouplé do sklovitosti. A zdálo se to všem tak přirozeným zakončením jejího života, že se tomu ani mnoho nepodivili: jako by to tak musilo být; víc: jako by vždycky tušili, že tomu tak bude.

Hledal je vášnivě již léta a léta před válkou.

Chodil ulicemi a náměstími bouřících veleměst v cizině i doma, ale neviděl v nich lidí ani zvířat; jeho vášeň po gestu doby — po typickém a symbolickém posunu, po stylové rytmické zkratce, do níž by se celá slila a zhustila —, touha objevit je, vyčíst je, domyslit nebo dohádat se ho kalila mu zrak, halila mu živé bytosti v mrak, kterým prokmitaly jen a řeřavěly jako blesky jejich pohyby a postoje, značky rukou, nohou, trupů, hlav, ženoucích se šíleně za svým údělem práce i rozkoše, díla i zisku, kořisti hmotné i duchové.

Dávno nemiloval již živých teplých lidí, tvorů božích, prolitých šumící vlnou krve, křehkých a choulostivých, povlečených pletí, již dovedl ohrozit a zranit každý sebenepatrnější hrot větve a letorostu; strádajících, toužících, milujících i bloudících; ubohých obojetníků, roztržených mezi ducha i hmotu, sen i skutečnost, časnost i věčnost, slunce i hrob, zmítaných a ubíjených obojím. Cizí byly mu obsah, příčina, smysl jejich strážně i radosti, hoře i jásotu. Dávno se mu již proměnili v nějaké tajemné šifry, v rebusy formy i výrazu, v nositele nebo lépe ukryvatele poslední záhadné vzpruhy svého života, posledního důvodu svého bytí, jež chtěl, jež musil z nich vyabstrahovat stůj co stůj, vydestilovat je z nich svou metodou důsledného šetření, tvrdé neúchylné analýsy stůj co stůj; a dávno nenáviděl jich již bezděky a pošetile, nejinak než jako by kladli vědomý odpor jeho mučivému úsilí útočnému.